Міністерство освіти і науки України

Національний університет харчових технологій

80 МІЖНАРОДНА НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ МОЛОДИХ УЧЕНИХ, АСПІРАНТІВ І СТУДЕНТІВ

"Наукові здобутки молоді – вирішенню проблем харчування людства у XXI столітті"

Частина 4

10–11 квітня 2014 р.

Київ НУХТ 2014

4. Культурно-освітні перетворення доби Гетьманату

Олексій Коломієць, Надія Левицька
Національний університет харчових технологій

Вступ: У період Гетьманату велика увага приділялася культурно-освітнім перетворенням. Владою П.Скоропадського були здійснені спроби українізації державного апарату і системи освіти: поряд із російськими гімназіями утворювалися українські, яких восени 1918 р. нараховувалося 150; був прийнятий закон про обов'язкове вивчення української мови і літератури, історії та географії України.

Матеріали та методи: При дослідженні культурно-освітніх перетворень доби Гетьманату в Україні використовувались методи аналізу та узагальнення, що допомогли виділити основні завдання дослідження, хронологічно проблемний, ретроспективний та порівняльний методи.

Результати: За часів правління П. Скоропадського ситуація в українській освіті змінилася на краще. Були значні здобутки у законодавчому забезпеченні культури й освіти. Міністерство народної освіти очолюване М. Василенком дуже активно працювало. Почалася українізація української освіти. Початкові школи переходили на українську мову навчання [1, с.40] Для початкових шкіл було випущено кілька мільйонів примірників підручників українською мовою [2, с.15] У перших 5-ти класах на вивчення української мови та літератури відводилося не менш як 3 години на тиждень, а в 6-му і 7-му - 4 години на тиждень. Посада вчителя української мови та літератури всюди вважалася штатною, географії та історії України - позаштатною, але обов'язковою [3, с.8]. Але кількість вчителів, які могли викладати українською мовою була мінімальна, тому велика увага приділялась організації вивчення української мови в учительських семінаріях. Складніша була справа з українізацією середніх шкіл. За Центральної Ради в Києві було три українські приватні гімназії. У 1918 році їх прийнято на державні кошти. Протягом літа того ж року відкрито 84 українських гімназій не тільки по містах, але й по деяких селах, а наприкінці гетьманської доби

було їх в Україні близько 150 [1, с.40]. Загалом упродовж 1917-1918 рр. відкрито 760 нових шкіл, зі статусом середніх - термін навчання 7-10 років, та близько 10 тис. початкових. Одночасно проводилась розбудова раніше непоширеного дошкільного виховання дітей. До осені 1920 р. у кожній губернії створено до 80-100 дитсадків, декілька сотень кімнат-садків, які охопили 20 % дітей дошкільного віку. Для безпритульних дітей відкрито 750 дитбудинків та шкіл-інтернатів [3, с.9].

У сфері вищої освіти також були зроблені певні позитивні зміни. Так, 6-го жовтня 1918 року урочисто відкрито в Києві перший Державний Український Університет, а 22 жовтня другий Український Університет у Кам'янці-Подільському. Передбачалося відкриття українських університетів в інших містах. Тоді ж «Просвіта» та Земство заснували в Полтаві Історико-філологічний факультет [1, с. 40] З розвитком вищої освіти уряд піклувався і про підготовку наукових кадрів. Він надав всім університетам та дев'ятьом провідним інститутам, зокрема Київському політехнічному, комерційному, медичному, Харківському технічному, право відкривати аспірантуру й докторантуру для захисту дисертацій і надавати наукові ступені здобувачам [3, с. 10].

29 березня 1917 р. створено комісію в складі Г. Павлуцького, І. Лучинського, М. Грушевського та інших для підготовки статуту та програми організації Української академії наук. Частково організаційний процес покладено на «Українське наукове товариство» в Києві. Втім за час роботи Центральної Ради Українську академію наук не було відкрито.

У червні 1918 р. за наказом міністра народної освіти і мистецтв М. Василенка комісія відновила свою роботу. Головою комісії призначили В. Вернадського, членами професорів Д. Багалія, М. Кащенка, Б. Кістяківського, А. Кримського та ін. До роботи відмовився долучитись М. Грушевський. Зміна уряду 18-19 жовтня 1918 р. пригальмувала затвердження законопроектів, і це було зроблено лише 14 листопада. Того ж дня П. Скоропадський затвердив прийнятий Радою міністрів закон про заснування Української академії наук у Києві. 27 листопада 1918 р. відбулися установчі Загальні збори Української академії наук [3, с.10]. На президента Академії Гетьман запросив М. Грушевського, але він відмовився, тому першим президентом академії обрали вченого-геолога і геохіміка зі світовим ім'ям В. Вернадського. Вона мала три відділи: історико-філологічний, фізико-математичний та соціально-економічний. Президію та перших академіків (по три на відділ) призначив уряд, а дальших членів мали обирати ці академіки [1, с. 41].

В Українській державі були організовані Національна бібліотека, Національний архів, Національна галерея мистецтв, Національний історичний музей, Український національний театр під керівництвом П. Саксаганського, «Молодий театр» Л. Курбаса, Державний симфонічний оркестр, Українська державна капела тощо [3, с.11]. Засновано Державний Український Архів, в якому мали бути зосереджені документи історії України, перевезені з архівів Москви та Петрограду; засновано Національну галерею Мистецтва, Український Історичний Музей та Українську Національну Бібліотеку, яка зростала з надзвичайною швидкістю. Наприкінці гетьманської доби в цій бібліотеці було вже понад 1.000.000 книжок, серед них багато унікумів, стародруків і т. п. Кількістю та якістю книжок Національна Бібліотека могла конкурувати з кращими бібліотеками Європи [1, с. 43] На Церковному соборі в Києві 20 червня - 11 липня 1918 р. було проголошено автономію православної церкви в Україні [3, с.12].

Висновки: Отже, за період Гетьманату були проведені важливі для України культурні та освітні реформи. Важливим зрушенням у духовній сфері стало утворення Української автокефальної православної Церкви на чолі з митрополитом В. Липківським.

Значними були успіхи гетьманської держави у сфері українізації. Та все ж, незважаючи на помітні позитивні зрушення в культурному, освітньому та суспільному житті, П. Скоропадському не вдалося надовго втримати владу.

Література

1. Горєлов В. Павло Скоропадський – гетьман Української Держави.Київ, 1995. – 60 с.

2. Дорошенко Д. Історія україни: 1917-1923 Українська гетьманська держава. Ужгород, 1923.

3. Кульчицький С.В.Українська держава часів гетьманщини // Ук. іст. журн. - 1992. - № 2.